

การประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

อำนวยการ ยุติธรรม¹

ฟ้าใส สามารถ²

จุมพล นิมพานิช³

ปธาน สุวรรณมงคล⁴

¹ ผู้นิพนธ์ประสานงาน โทรศัพท์ 095-991-4289 อีเมล: amnuay4289@gmail.com

รับเมื่อ 12 มิถุนายน 2564 วันที่แก้ไขบทความ 19 กรกฎาคม 2564 ตอรับเมื่อ 21 กรกฎาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกัน โดยใช้ข้อมูลจาก 3 แหล่ง ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) การวิจัยเอกสาร และ 3) การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต พบว่า รัฐบาลได้สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีการบูรณาการการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สำหรับผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลลัพธ์ พบว่า มีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงขึ้น เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างความยั่งยืนให้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลกระทบ พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม และขาดความพร้อมในการรักษาความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวก และ 2) ผลการศึกษาค้นคว้าและอุปสรรคของนโยบาย พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลากหลายมิติ การปฏิบัติการกิจส่งเสริมการท่องเที่ยวยังขาดความร่วมมือกับทุกภาคส่วนรอบด้าน ทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายลดลง ดังนั้น ควรประสานกับทุกภาคส่วนในการทำงาน และการขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ รวมทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพื่อสร้างชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : เมืองรอง การส่งเสริมการท่องเที่ยว การประเมินผลนโยบาย

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์โครงการปริญญาเอกทางด้านนโยบายสาธารณะและการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

Assessing of secondary city tourism promotion policies for career and income development in Nakhon Si Thammarat and Phatthalung provinces

Amnuay Yuttitham ¹

Phasai Samart ²

Jumpol Nimpanich ³

Pathan Suwanmongkol ⁴

¹ Corresponding Author, Tel. 095-991-4289, E-mail: amnuay4289@gmail.com

Received 12 June 2021; Revised 19 July 2021; Accepted 21 July 2021

Abstracts

This research in the title of “Assessing of secondary city tourism promotion policies for career and income development in Nakhon Si Thammarat and Phatthalung provinces” aims to 1) assess the achievement at the level of productivity, results, and impacts of secondary tourism promotion policies for occupational and income development in Nakhon Si Thammarat and Phatthalung provinces; and 2) study problems, obstacles, and improvement guidelines to amend the policy to promote tourism in secondary cities for career and income development in Nakhon Si Thammarat and Phatthalung provinces. This research is a mixed-research study, by using a combination of qualitative research methods and quantitative research methods. These sources were used, namely 1) In-depth interviews with key informants, 2) Document research, and 3) A survey of people's satisfaction regarding tourism promotion policies for secondary cities for career and income development in Nakhon Si Thammarat and Phatthalung Provinces. The results of the research showed that the achievement evaluation at the production level found support from the government in terms of tourist attractions, and was integrated joint activities between the government, the private sector and the people's sector. As for the results of the achievement evaluation at the results level, it was found that the number of tourists increased, causing higher economic expansion created jobs and generated income for the community and created sustainability for the tourism industry. And the results of the achievement assessment at the impact level, it was found that natural resources were deteriorating, and lack of readiness for security and facilitation. Moreover, the study on policy problems and obstacles, found that there were still problems and obstacles in various dimensions. The implementation of tourism promotion missions still lacks of cooperation with all sectors around. The efficiency of the policy implementation is reduced. Therefore, it should be coordinated with all sectors in the work, and asking for budget support to increase tourism potential and efficiency. This creates jobs, careers, and generates income for communities to build sustainable communities.

Keywords : Secondary Cities, Tourism Promotion, Policy Evaluation.

¹ Ph.D. student, Department of Public Administration, College of Innovation Management, Rajamangala University Of Technology Rattanakosin.

² Lecturer, D.P.A., College of Innovation Management, Rajamangala University Of Technology Rattanakosin.

³ Associate Professor, Ph.D., Program in Public Policy and Management, Kasem Bundit University.

⁴ Associate Professor, Ph.D., Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University.

1. บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศและการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้ขยายตัวไปด้วย กล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก จากการศึกษาขององค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation of World Tourism Organization: UNWTO) ได้พบว่า การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก เนื่องจากการเติบโตของรายได้ จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมีการเติบโตในอัตราที่สูงกว่าการเติบโตของเศรษฐกิจโลก และเติบโตสูงต่อเนื่องเป็นปีที่ 9 โดยในปี 2561 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางทั่วโลกมีจำนวนสูงถึง 1.4 พันล้านคน ขยายตัวร้อยละ 5.6 จากปีพ.ศ. 2560 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) จากตัวเลขการเพิ่มขึ้นดังกล่าว จะทำให้เห็นว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และหากมองทางด้านรายได้จากนักท่องเที่ยว ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีรายได้ถือเป็นร้อยละ 29 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งในปี 2560 ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รายได้จากนักท่องเที่ยวมากที่สุดใภูมิภาคอีกด้วย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

ดังนั้น จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังและเป็นการประสานนโยบายให้การท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแผนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติได้จัดทำร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ในส่วนของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง 55 จังหวัด ซึ่งปรากฏว่ามีตัวเลขรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรอง 55 จังหวัดกว่าหนึ่งแสนล้านบาท เพิ่มขึ้น 9.14 เปอร์เซ็นต์ โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็น 1 ใน 55 เมืองรองที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวมากที่สุดจำนวน 3,338,434 คนต่อปี มีรายได้รวมในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 17,136.5 ล้านบาท มีการขยายตัว 9.79 เปอร์เซ็นต์ และจังหวัดพัทลุงที่มีการขยายตัวเป็นอันดับหนึ่งในปี พ.ศ. 2561 มีอัตราการขยายตัวเจริญเติบโต 14 เปอร์เซ็นต์ มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจำนวน 1.6 ล้านคนต่อปี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

จากที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวและมีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อวิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

3. การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ดังนี้

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ การเปลี่ยนระบบราชการที่เน้นระเบียบและขั้นตอนไปสู่การบริหารแบบใหม่ซึ่งเน้นผลสำเร็จและความรับผิดชอบ รวมทั้งใช้เทคนิคและวิธีการของเอกชนมาปรับปรุงการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ของ Christopher Hood (1991) ที่กล่าวว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีหลักสำคัญ คือ การจัดการโดยนักวิชาชีพที่ชำนาญการ การมีมาตรฐานและการวัดผลงานที่ชัดเจน การเน้นการควบคุมผลผลิตที่มากขึ้น การแยกหน่วยงานภาครัฐออกเป็นหน่วยย่อยๆ การเปลี่ยนภาครัฐให้แข่งขันกันมากขึ้น การเน้นการจัดการตามแบบภาคเอกชน และ

การเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีวินัยและประหยัด และสอดคล้องกับแนวคิดของชาวยุชย จิตรเหล่าอาพร (2552) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ไว้ว่า เป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการบริหารภาครัฐทั่วโลก ซึ่งไม่ใช่การปฏิรูประบบราชการอย่างเดียว แต่ยังแปลงโฉมภาครัฐใหม่ด้วยการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับสังคมใหม่ จากการศึกษาจะเห็นว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นการจัดการความรู้และเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารองค์กรนำมาใช้ในการบริหารหน่วยงานให้เป็นไปตามรูปแบบการบริหารราชการแนวใหม่ เพื่อให้หน่วยงานเกิดการพัฒนาความรู้ควบคู่กับการดำเนินงาน ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นกิจกรรมสำคัญของแผนการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจและวิธีการบริหารงานของภาครัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 คำนิยามถึงประชาชนและผลสัมฤทธิ์ของงาน เป็นวิธีการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ซึ่งการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์คือการบริหารที่มุ่งเน้นผลผลิตและผลลัพธ์ (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, 2557) และกล่าวได้ว่าการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กร ช่วยให้การบริหารการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีทิศทางในการปฏิบัติงาน มีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ ทำให้ทราบผลการปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับแผนหรือเป้าหมาย สามารถรายงานความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารและทำให้แก้ปัญหาได้ทันที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทศพรศิริสัมพันธ์ (2551) ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นการบริหารที่เน้นการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารในแต่ละระดับขององค์กรต้องยอมรับและคำนึงถึงผลงานรวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการจัดวางระบบการตรวจสอบผลงานและการให้รางวัลตอบแทนผลงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของทิพาวดี เมฆสุวรรณ (2543) ที่ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ว่าเป็นการบริหารโดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก ใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวบ่งชี้เป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นและแสดงผลงานต่อสาธารณะ

ด้วยเหตุที่นโยบายสาธารณะเป็นกลไกสำคัญที่รัฐใช้ในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน กล่าวคือ การกำหนดนโยบายของรัฐเป็นไปตามความคาดหวังของรัฐว่า รัฐประสงค์จะแก้ปัญหาอะไรให้กับประชาชน ในขณะเดียวกันก็เป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารัฐจะตอบสนองความต้องการของประชาชนเรื่องใดบ้าง หลังจากที่กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาพร้อมทั้งแนวทางการสนองความต้องการเรียบร้อยแล้ว รัฐจะพัฒนากลไกต่างๆ ขึ้นมา เพื่อให้สามารถรองรับการดำเนินการตามนโยบายที่รัฐต้องการ ทั้งนี้รัฐจะยังไม่สามารถตอบโจทย์ได้ว่ารัฐได้ดำเนินการไปได้มากน้อยแค่ไหน จนกว่าจะมีการประเมินผลความสำเร็จของนโยบายว่า นโยบายที่ดำเนินการนั้นได้แก้ปัญหาไปมากน้อยเพียงใด และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้แค่ไหน ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการประเมินผลนโยบายเพื่อทราบถึงผลสำเร็จจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ไว้ว่า ทิม คีค ราศรี (2554) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการของการดูแลและติดตามเพื่อที่จะดูว่าองค์กรหรือหน่วยงานได้รับและใช้ทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด และแนวคิดของ Thomas R Dye (2005) ได้ให้ทัศนะว่า การประเมินผลนโยบายหมายถึง การประเมินโครงการของรัฐที่ดำเนินอยู่ทั้งหมดว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนโยบายควรเน้นเรื่องการประเมินผลของเป้าประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของโครงการหรือนโยบาย ตลอดจนประเมินผลกระทบของนโยบายด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ อารังธัญวงศ์ (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลนโยบาย คือ กระบวนการวัดระดับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายหรือโครงการ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ การประเมินผลจะครอบคลุมตั้งแต่การประเมินสิ่งแวดล้อมของนโยบาย การประเมินปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ การประเมินกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลผลิตนโยบาย การประเมินผลลัพธ์นโยบาย และการประเมินผลกระทบนโยบาย สิ่งที่ได้รับจากการประเมินผลนโยบายจะช่วยให้ผู้ตัดสินใจนโยบายใช้ผลที่ได้รับจากการประเมินเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงนโยบายใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญที่ไม่สอดคล้องเสียใหม่ หรืออาจใช้เป็นข้อมูลในการยกเลิกในกรณีเห็นว่า ไม่คุ้มค่าต่อประชาชน นอกจากนี้ การประเมินผลนโยบายยังเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ตัดสินใจนโยบายในการกระจายทรัพยากรและความมั่งคั่งแก่ประชาชนส่วนใหญ่อย่างเป็นธรรม เพราะการประเมินผลจะทำให้ทราบว่า ใครได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ และนโยบายใดก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Wildavsky (1976) ที่กล่าวว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่ผ่านมามากไม่ได้รับการแก้ไข ดังนั้นบทบาทของการวิเคราะห์นโยบาย

จึงอยู่ที่การกำหนดที่ตั้งของปัญหา โดยที่ผู้ที่เกี่ยวข้องเองได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหานั้น ในแง่ดังกล่าวถ้า นักวิเคราะห์นโยบายสามารถให้คำจำกัดความหรือคำนิยามของปัญหาใหม่ในทางที่จะทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขในทางที่ดีขึ้นมีความเป็นไปได้มากขึ้น กรณีดังกล่าวการแก้ไขปัญหาก็มักจะจะเป็นไปตามที่คาดหวังได้ กระบวนการตรงนี้ Wildavsky ได้ตั้งข้อสังเกตว่านักวิเคราะห์นโยบายควรมีความผูกพันในการดำเนินการ ซึ่งความผูกพันดังกล่าวของนักวิเคราะห์นโยบายควรเป็นความผูกพันในเรื่องของการคิดเกี่ยวกับปัญหาและการแสวงหาทางแก้ไข นอกจากนี้ Wildavsky ยังกล่าวอีกว่า การคิดทางปัญญาพร้อมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ถ้าการวิเคราะห์นโยบายนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อ การวิเคราะห์นโยบายจึงเป็นเรื่องของการให้ความสนใจ ทั้งการวางแผนและรูปแบบของการวิเคราะห์มักเป็นเรื่องของการใช้ความรู้ความสามารถ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแบบการประเมินผล (Evaluation Model) ซึ่งเป็นกรอบหรือแนวความคิดที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการ (Process) และวิธีการประเมินผล (Evaluation Method) ที่เกิดจากการค้นคว้าและคิดค้นของนักประเมินผล โดยมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ และในปัจจุบันตัวแบบการประเมินผลนั้นมีมากมาย โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมตัวแบบการประเมินผลนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องไว้ ดังต่อไปนี้

1. ตัวแบบการประเมินความคุ้มค่า (Value For Money) กล่าวคือ การประเมินความคุ้มค่าเป็นการประเมินการดำเนินการของภาครัฐเพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลประโยชน์ที่สมดุลกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนและสังคม วัตถุประสงค์ของการประเมินความคุ้มค่า มุ่งให้ส่วนราชการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจด้วยตนเอง เพื่อประเมินว่าการปฏิบัติภารกิจมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชนและภาครัฐมากหรือน้อยกว่าค่าใช้จ่ายและผลเสียที่เกิดขึ้นเพียงใด และเป็นข้อมูลสำหรับส่วนราชการในการทบทวนจัดลำดับความสำคัญในการเลือกปฏิบัติภารกิจ หรือเป็นข้อมูลสำหรับรัฐบาลเพื่อพิจารณายกเลิกภารกิจ รวมทั้งการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติภารกิจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการพิจารณาจัดตั้งงบประมาณของส่วนราชการในปีต่อไป ขอบเขตการประเมินความคุ้มค่า กำหนดขอบเขต ดังนี้ 1) หน่วยของการประเมิน เป็นการประเมินการปฏิบัติภารกิจในหน่วยงานระดับกรม 2) ภารกิจที่ต้องประเมิน ให้มีความสำคัญเฉพาะภารกิจหลักของหน่วยงาน โดยหน่วยงานเป็นผู้กำหนดภารกิจหลักและผลผลิตหลักของหน่วยงาน (ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษีกรมสรรพสามิต, 2555)

2. ตัวแบบ MBNQA หรือ Malcolm Baldrige National Quality Award เป็นเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาที่เป็นกรอบแนวทางการปรับปรุงระบบการจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศให้ได้รับการยอมรับอย่างมากในนานาประเทศ (กว่า 70 ประเทศทั่วโลก) โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้นำกรอบแนวทางนี้มาใช้ในการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 การประเมินผลตามกรอบ MBNQA มี 7+1 ด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ ด้านที่ 0 เป็นการพิจารณาตัวแบบธุรกิจหรือการให้ภาพขององค์กร เพื่ออธิบายองค์กรในด้านต่างๆ เช่น พันธกิจ ความท้าทายสำคัญ ยุทธศาสตร์ การทำงานในแบบเครือข่าย เป็นต้น ด้านที่ 1 ความเป็นผู้นำ ให้มีความสำคัญกับภาวะผู้นำของผู้บริหารและบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านที่ 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดและการวางแผนยุทธศาสตร์ การมีแผนปฏิบัติการที่เชื่อมกับแผนยุทธศาสตร์และการติดตามความก้าวหน้า ด้านที่ 3 การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด เป็นการให้ความสำคัญกับความสำเร็จในระยะยาว ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ และการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ด้านที่ 4 การวัด การวิเคราะห์ และความรู้ เป็นการดูว่าองค์กรมีการจัดการข้อมูล ความรู้ และนำไปใช้ในการพัฒนางานอย่างไร ด้านที่ 5 ทรัพยากรบุคคล เป็นเรื่องของการจัดการบุคลากร การพัฒนาและสร้างสภาพแวดล้อมสนับสนุนการทำงานของบุคลากร ด้านที่ 6 การจัดการกระบวนการ เป็นการบริหารจัดการและการพัฒนาระบบภายในขององค์กรเพื่อสร้างความสำเร็จในงานตามพันธกิจ และเพื่อพร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้านที่ 7 ผลลัพธ์ทางธุรกิจ เป็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากงานทั้ง 6 ด้านข้างต้น ดังจะเห็นว่ากรอบ 7+1 ด้านของ MBNQA นี้ จะเป็นการประเมินทั้งตัวแบบธุรกิจ (ด้านที่ 0) การประเมินกระบวนการ (ด้านที่ 1 ถึงด้านที่ 6) และการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ (ด้านที่ 7) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553) ซึ่งเป็นแนวทางประเมินที่สอดคล้องตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3. ตัวแบบ CIPP โดย Stufflebeam และคณะ ได้สร้างตัวแบบขึ้นในปี ค.ศ.1966 สำหรับใช้ในการประเมินผลโครงการสาขาการบริหารการศึกษา โดยเป็นการศึกษาโครงการแบบเน้นกระบวนการจากปัจจัยนำเข้าที่เข้าสู่กระบวนการ และจากกระบวนการก่อให้เกิดผลผลิต ต่อมาในปี 1967 Stufflebeam ได้พัฒนาตัวแบบ CIPP โดยเน้นการกำหนดเป้าประสงค์จากการวิเคราะห์หรือสภาพแวดล้อม รวมถึงการประเมินความต้องการ และการวางแผนจากการศึกษาความมีอยู่ของปัจจัย

นำเข้า และการประเมินยุทธศาสตร์เพื่อเป็นการกำหนดยุทธวิธีหรือแผนงาน Stufflebeam ได้พัฒนาตัวแบบ CIPP เป็นครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ.1971 โดยเพิ่มเติมการนำผลของการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงยุทธวิธีหรือแผนงาน จากนั้นในปี ค.ศ.1972 ก็ได้พัฒนาตัวแบบ CIPP เป็นครั้งที่ 4 ซึ่งได้ให้นำหนักกับวิธีการศึกษาแบบเน้นผลรวมสรุปของโครงการไปพร้อมๆ กับการศึกษาแบบเน้นกระบวนการดำเนินโครงการและในการพัฒนาครั้งที่ 5 เขาได้ขยายขอบเขตของแนวคิดเกี่ยวกับผลผลิตออกไปสู่ยุทธวิธีหรือแผนงานระยะยาวที่เหมาะสม การพัฒนาตัวแบบ CIPP ครั้งที่ 5 ของ Stufflebeam กล่าวโดยสรุป คือ ตัวแบบซีพีพีให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) การประเมินด้านบริบท เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานของโครงการ อันได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งจำแนกเป็นบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ชีตความสามารถทางการบริหารงาน เป็นต้น 3) การประเมินกระบวนการ เป็นการศึกษาการดำเนินการตามยุทธวิธีหรือแผนงานนั้นว่าเป็นไปตามขั้นตอนที่ได้ถูกกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร อีกทั้งยังเป็นการศึกษาค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อนหรือจุดแข็งของกระบวนการบริหารจัดการโครงการ โดยพิจารณาจุดเน้นที่ว่า กระบวนการของโครงการจะทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด 4) การประเมินผลผลิต เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ที่ได้ถูกกำหนดไว้กับผลผลิตที่ได้ออกมา จากนั้นจึงนำเกณฑ์การวัดผลที่ได้กำหนดไว้ไปใช้ตัดสิน (Stufflebeam, 1971 อ้างถึงใน วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2554)

จากที่ศึกษามาข้างต้น จะเห็นว่า การประเมินผลนโยบายมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบายอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังต่อไปนี้ เปรมณัช โภชนสมบูรณ์ (2561) ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลนโยบาย/แผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่ : แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2548 – 2558 สรุปคือ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของนโยบาย/แผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่ : แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อประเมินผลปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ นโยบาย/แผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่ : แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมในช่วงระยะเวลา พ.ศ.2548 - 2558 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขในนโยบาย/แผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่ : แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2548 – 2558 ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในการบริหารงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครทั้ง 2 ท่าน มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากมาจากพรรคการเมืองเดียวกัน และเป็นนโยบายต่อเนื่องที่มีวิสัยทัศน์และภารกิจร่วมกัน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และสามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) กรุงเทพมหานครรับภาระหนักด้านงบประมาณไม่สะท้อนกับต้นทุนค่าใช้จ่ายจริง ดังนั้น ควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป้าหมายของผู้บริหารกรุงเทพมหานครต้องการให้ประชาชนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี และถ้าสิ่งแวดล้อมดี เศรษฐกิจของประเทศก็จะเติบโตมากขึ้น 3) ควรมีมาตรการทางกฎหมายและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ให้มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับต้นทุนที่กรุงเทพมหานครใช้จ่ายจริง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ประชาชนมีจิตสำนึกมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครเป็นเมืองน่าอยู่ ไม่ให้เสื่อมโทรมไปมากกว่านี้ และสามารถอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกได้ สอดคล้องกับการศึกษาการประเมินผลนโยบายของชาติตรี ธิระสวัสดิ์ (2558) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลนโยบายรับจ่าน้ำมันสำปะหลัง : ศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปคือ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินนโยบายรับจ่าน้ำมันสำปะหลังสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการประเมินผลสัมฤทธิ์ความสำเร็จของนโยบายการรับจ่าน้ำมันสำปะหลัง ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ และ 2) แนวทางการแก้ไขนโยบายรับจ่าน้ำมันสำปะหลังให้ประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้นควรมีแนวทางอย่างไร ผลการวิจัย พบว่า 1) การประเมินด้านบริบทของนโยบาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของโครงการและเห็นว่าโครงการสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันในด้านการแทรกแซงราคา และด้านการสร้างเสถียรภาพราคา 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี สามารถอธิบายรายละเอียดข้อมูลขั้นตอนการดำเนินงาน ตลอดจนมีการดูแลและติดตาม หัวมันสดที่รับจ่าน้ำมันสำปะหลัง 3) การประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารผ่านหัวหน้ากลุ่มของเกษตรกรหรือผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน และเข้าใจต่อรายละเอียดการดำเนินงานตามขั้นตอนได้ในระดับปานกลาง 4) การประเมินด้านผลผลิต พบว่า ผลการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรเป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้ 5) การประเมินด้านผลลัพธ์ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อ

นโยบายอยู่ในระดับมาก 6) ผลการประเมินด้านผลกระทบ พบว่า โครงการส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก และลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล (2560) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ สรุปคือ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3 ประการคือ 1) ศึกษาแนวโน้มองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ 2) ศึกษาองค์ประกอบของกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ และ 3) พัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก 25 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การรักษาสถิติการณ์ล้านนา 2) ปัจจัยพื้นฐานการท่องเที่ยว 3) การอำนวยความสะดวก 4) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว 5) การพึ่งพาเมืองท่องเที่ยวหลัก 6) การสร้างความผูกพันทางการท่องเที่ยว 7) มาตรฐาน และ 8) ความยั่งยืน โดยนำเสนอกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพนี้ ซึ่งงานวิจัยนี้ช่วยให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการนำกลยุทธ์แต่ละด้านมาเป็นตัวขับเคลื่อนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ การบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตัวแบบการประเมินผลนโยบายต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญของการประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายที่ควรพิจารณา ได้แก่

1. การประเมินผลวัตถุประสงค์ของนโยบาย เป็นการประเมินผลสถานะแวดล้อมของนโยบาย เพื่อหาความต้องการที่จำเป็น (needs) สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ของนโยบายเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย

2. การประเมินผลปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินความเป็นไปได้ด้านทรัพยากร การพิจารณาเลือกกลวิธีดำเนินนโยบายที่เหมาะสม การออกแบบกระบวนการดำเนินการนโยบายให้มีศักยภาพสูงสุด เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นการประเมินผลก่อนเริ่มนโยบาย เช่นเดียวกับการประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์วิธีดำเนินการและวางแผนวิธีดำเนินงานของนโยบาย

3. การประเมินผลด้านกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนโยบายที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติ เป็นการประเมินขณะดำเนินนโยบายเพื่อศึกษาว่าอะไรเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินนโยบาย อะไรที่เป็นปัญหาคุกคามความสำเร็จของนโยบาย ส่วนใดของนโยบายต้องการปรับปรุงแก้ไข

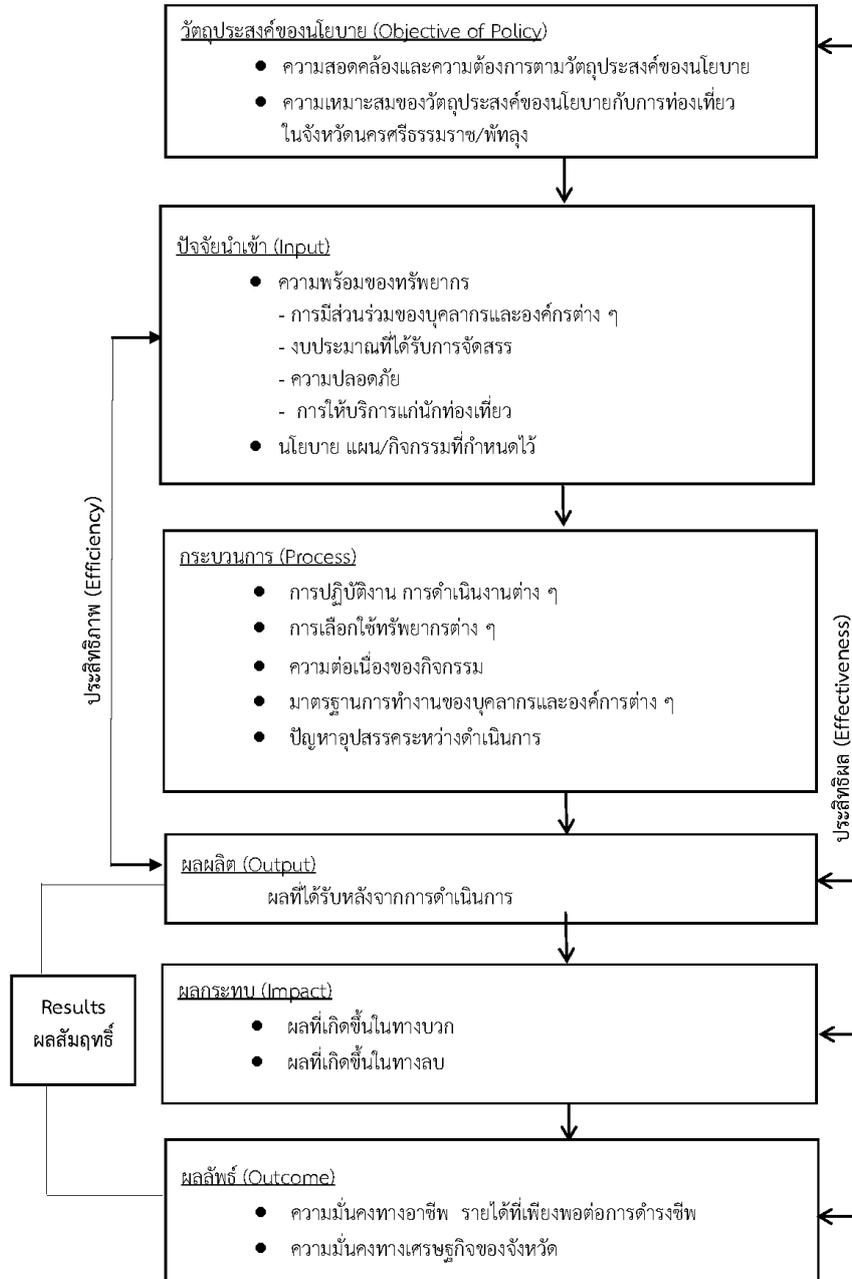
4. การประเมินผลด้านผลผลิต เป็นการประเมินผลหลังสิ้นสุดโครงการ การประเมินผลผลิตจะตอบคำถามว่าผลผลิตที่ได้จากนโยบายมีอะไรบ้าง เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ความต้องการจำเป็นลดลงหรือไม่ อย่างไร ผลการดำเนินงานนโยบายคุ้มค่าเพียงใด ควรจะจัดการอย่างไรกับนโยบายที่จะติดตามมา ซึ่งคำถามเหล่านี้มีความสำคัญต่อการตัดสินใจความสำเร็จของนโยบาย สารสนเทศที่ได้จากการประเมินผลผลิตจะมีประโยชน์ต่อผู้บริหารในการตัดสินใจปรับขยายนโยบาย ยุตินโยบาย หรือยกฐานะเป็นงานประจำ

5. การประเมินผลด้านผลลัพธ์ หมายถึง การประเมินผลระยะยาว หรือผลจุดหมายปลายทาง หลังจากการดำเนินการตามนโยบายอันเป็นผลที่เกิดต่อเนื่องจากผลกระทบ

6. การประเมินผลด้านผลกระทบ เป็นการประเมินผลในแง่ของผลที่ไม่ได้คาดหวังทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลทางอ้อมของนโยบาย อาทิ ผลต่อสถานะสิ่งแวดล้อม ผลต่อความเป็นอยู่ด้านอื่นๆ ของประชาชน และผลต่อนโยบายอื่นๆ

จะเห็นว่า การประเมินผลนโยบาย มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบายอย่างยิ่ง และทั้งนี้ นโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุงก็เป็นนโยบายที่มีผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน มีผู้ได้รับผลกระทบทั้งด้านบวก และด้านลบ จากการดำเนินนโยบายของภาครัฐอย่างกว้างขวาง การประเมินผลในทุกขั้นตอนของการดำเนินนโยบายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้นโยบายประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การประเมินผลนโยบายภาครัฐ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนานโยบาย และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการประเมินผลส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

4. วิธีกรวิจัย

การศึกษาการประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุงครั้งนี้ เป็นการศึกษากรวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกัน

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีการดำเนินการโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อที่จะสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้จังหวัดละ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ กลุ่มผู้สนับสนุนนโยบาย กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินนโยบาย และกลุ่มประชาชนทั่วไปที่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งรวมทั้งหมดเป็นจังหวัดละ 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ที่ผู้วิจัยได้มีการเตรียมแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ล่วงหน้า

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้า และกำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุม จากนั้นนำร่างข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำไปแก้ไขปรับปรุง และนำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านเกณฑ์แล้วมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Valid And Reliable) ในการวิจัยครั้งนี้ วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการตรวจสอบข้อมูล ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) (ประไพ ศิวะสิริวิลาส, 2549)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลในระดับทุติยภูมิโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย รวมทั้งเอกสารหน่วยงานราชการ และข้อมูลออนไลน์ต่างๆ และได้เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีการตะล่อมถาม (Probe) เพื่อผู้ให้ข้อมูลได้ให้คำสำคัญ (Key Word) แล้วถามต่อไปเรื่อยๆ ร่วมกับการสังเกต และยุติการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลอิ่มตัว

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยทำความเข้าใจประสบการณ์อย่างไม่มีอคติ ด้วยการถอดเทปการสนทนาแบบคำต่อคำ (Transcribe Verbatim) โดยการฟังเทปซ้ำแล้วเรียบเรียงข้อมูลที่ได้ แล้วนำมาบันทึกแยกข้อมูล

6.2 จัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวม และจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ จัดบันทึกไว้ให้เป็นไปตามมโนทัศน์ของวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยเทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นกรอบในการวิเคราะห์

6.3 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ สรุปข้อมูล และอภิปรายผล เพื่อให้ได้สาระสำคัญของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

6.4 วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอในขั้นต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนเพื่อให้ทราบถึงผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชากรในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,561,927 คน และจังหวัดพัทลุงมีจำนวนประชากรทั้งหมด 524,865 คน รวมทั้งสองจังหวัดมีประชากรทั้งสิ้น 2,086,792 คน (กรมการปกครอง, 2561) จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ซึ่งคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งสิ้น 374 คน และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดพัทลุงทั้งสิ้น 126 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนเพื่อประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง โดยแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้า และกำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุม จากนั้นร่างข้อคำถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้นำไปแก้ไขปรับปรุง และนำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยใช้สูตรของ Rovinelli and Hambleton (1977) จากนั้นนำข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์แล้ว นั่นคือ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มาใช้ และปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อคำถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ จากนั้นทำการทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) โดยทดลองกับประชาชนซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษาแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1972 อ้างถึงใน มันทนา วุ่นหนู, 2551) ซึ่งพบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .89 ซึ่งสามารถนำแบบสอบถามไปใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยเริ่มจากการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะผู้วิจัยเพื่อนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง ขึ้นต่อไปคือกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อทำการสำรวจด้วยแบบสอบถามและลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นสรุปข้อมูลจากแบบสอบถามและนำไปจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อค้นพบ โดยมีการคัดเลือกและแยกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน จากนั้นลงรหัสข้อมูลแบบสอบถามในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลมาประมวลผลและใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) แปลผลความพึงพอใจ

5.3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ เป็นการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

การประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแยกเป็นแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย (Objective of Policy) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันว่านโยบายของภาครัฐในการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวไปสู่เมืองรองถือว่าเป็นความต้องการของภาครัฐ เอกชนและประชาชน รวมทั้งองค์กรต่างๆ นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองมีความสอดคล้องและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างมาก และได้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการให้บริการหรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองควรเน้นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งท่องเที่ยว

ทางธรรมชาติ และสร้างความเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงเพื่อขยายแหล่งท่องเที่ยวและเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวด้วย โดยเฉพาะควรให้ชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบและกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในอนาคตยิ่งขึ้น

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของนโยบาย (Input) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าจากการที่รัฐบาลได้สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองรอง ทำให้เกิดการกระจายแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐได้ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาท เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ในการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวกับชุมชน จัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือวัสดุด้านการท่องเที่ยว มีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ถนน ระบบไฟฟ้า ประปา รวมทั้ง การให้ประชาชนและภาคเอกชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น แต่การที่ภาครัฐส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองโดยไม่ได้จัดอบรมหรือให้ความรู้เพื่อรองรับการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดปัญหาอยู่บ้าง เช่น การขาดองค์ความรู้ในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุล หรือการดูแลนักท่องเที่ยวให้เกิดความปลอดภัย

3. ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีการวางแผนงานและนโยบายสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายของชุมชนโดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวจังหวัด เช่น จังหวัดพัทลุงแม้จะเป็นจังหวัดเล็กๆแต่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก มีอัตลักษณ์ของความเป็นวิถีชุมชน มีเสน่ห์และกลิ่นอายของความเป็นธรรมชาติ ชุมชนมีความเข้มแข็ง หากประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวสามารถพัฒนาจากเมืองเกษตรกรรมที่ประชาชนในพื้นที่ทำเกษตรกรรมเป็นหลักมาสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จนนักท่องเที่ยวได้สัมผัสความเป็นวิถีชุมชนของจังหวัดพัทลุงและจะเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อไป อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าในด้านกระบวนการนั้นยังมีข้อที่ควรปรับปรุงอยู่หลายประเด็น อาทิ การวางแผนเพื่อการปฏิบัติงานตามนโยบาย การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองควรดำเนินการให้ครอบคลุมกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน การจัดสรรผลประโยชน์ให้เกิดกับชุมชนและประชาชนมากที่สุด การสร้างการรับรู้และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น และภาครัฐควรให้ความรู้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ โดยเฉพาะต้องให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า

4. ด้านผลผลิต (Output) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันว่านโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านท่องเที่ยวมากขึ้น ประชาชนได้รวมกลุ่มในการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบรัฐวิสาหกิจชุมชน หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนมากขึ้น ประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว โดยประชาชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ผันมาหารายได้จากท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม จากเดิมที่มีรายได้จากเกษตรกรรม ประชาชนสร้างงานสร้างรายได้จากการบริการนักท่องเที่ยวในรูปแบบที่พักหรือโฮมสเตย์ ร้านอาหารพื้นบ้าน เช่น ชุมชนบ้านแหลม จากเดิมมีอาชีพประมงได้พัฒนามาสู่การท่องเที่ยววิถีชุมชน สปาโคลนบ้านแหลมโฮมสเตย์เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากเป็นอันดับต้นๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงวิถีชุมชนมากขึ้น

5. ด้านผลลัพธ์ (Outcome) พบว่า ผลลัพธ์จากการดำเนินนโยบายนั้นเชื่อมโยงจากผลผลิตที่ประชาชนมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนารายได้ในด้านของการสร้างงาน สร้างอาชีพ พัฒนาอาชีพจากเกษตรกรรมมาสู่การเกษตรกรรมเชิงท่องเที่ยว ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การบริหารจัดการให้จังหวัดเป็นเมืองรองที่น่าท่องเที่ยว นับว่าได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนนำมาสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลำดับต้นๆ ของประเทศ และได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยว ทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากได้กลับมาสู่ชุมชนเพื่อร่วมจัดการการท่องเที่ยวและสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนเพิ่มมากขึ้น

6. ด้านผลกระทบ (Impact) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นทั้งผลที่เกิดขึ้นในทางบวกและทางลบ ได้แก่ ผลกระทบทางบวกพบว่า การขยายตัวของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์จากการให้เช่าที่พัก มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายของที่ระลึก ของฝาก ของดีของจังหวัด กิจกรรมด้านการบริการนักท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประชาชนในพื้นที่ เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากวิถีชุมชน และการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อรองรับการบริการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะระบบสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น

ส่วนผลที่เกิดขึ้นในทางลบนั้น ผลการศึกษาพบว่า การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้ระบบนิเวศทางธรรมชาติขาดความสมดุลจากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก รวมทั้งปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มปริมาณสูงขึ้น เพราะภาครัฐขาดการบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอยทำให้ขยะล้นเมือง ซึ่งกระทบต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการจราจรติดขัด ซึ่งภาครัฐจึงควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจและรณรงค์การกำจัดขยะที่ถูกต้องและไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกร่วมกัน รวมทั้งการสร้างวินัยในการจราจร เพื่อให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวปลอดภัยยิ่งขึ้นด้วย

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพดังกล่าวที่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งโดยรวมทั้งจังหวัดพัทลุงและนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากต่อการดำเนินนโยบายในด้านต่างๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้
ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและพัทลุง

ข้อความ	นครศรีธรรมราช		พัทลุง	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย	3.68	0.93	3.99	0.69
ด้านปัจจัยนำเข้า	3.48	1.00	3.45	0.98
ด้านกระบวนการดำเนินงาน	3.37	0.97	3.64	0.87
ด้านผลผลิต	3.53	1.00	3.86	0.78
ด้านผลกระทบ	3.36	0.95	3.67	0.85
ด้านผลลัพธ์	3.48	0.96	3.90	0.86

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของนโยบาย พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลากหลายมิติ ปัญหาด้านบุคลากรทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุผลตามนโยบาย รวมทั้งการประสานงานระหว่างบุคลากรของภาครัฐกับประชาชนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงคลาดเคลื่อน ขาดศักยภาพในการทำงาน งบประมาณลงสู่พื้นที่ในการจัดการการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินนโยบายให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย การปฏิบัติภารกิจส่งเสริมการท่องเที่ยวยังขาดความร่วมมือกับทุกภาคส่วนรอบด้าน ทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายลดลง ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ไม่เสื่อมโทรม ปฏิบัติงานภาครัฐ ควรสร้างความรับรู้ ความเข้าใจกับชุมชนให้มากขึ้น ปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐควรร่วมมือกับประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ปัญหาการคมนาคม การจราจร และปัญหาไฟฟ้าส่องสว่างเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ควรมีการอำนวยความสะดวกเพื่อให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวมีความปลอดภัย และสามารถรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากได้ ทั้งเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยวในอนาคต รวมทั้งการบริการด้านการขนส่งสาธารณะเพื่อให้เพียงพอต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว การเชื่อมโยงการเดินทางของนักท่องเที่ยว การเชื่อมโยงการเดินทางทั้งด้านการจราจรและการสร้างมั่นใจด้านความปลอดภัย การจัดเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลการเดินทาง ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ในการเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่ออาชีพและการสร้างรายได้แก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

สำหรับผลการศึกษาแนวทางปรับปรุงนโยบาย สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ควรมีการปรับปรุงระบบการขนส่งโดยสารสาธารณะและเส้นทางคมนาคม ให้มีความเชื่อมโยง สะดวก และปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการบริการแก่นักท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น 2) หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนควรประสานความร่วมมือในการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำ การอำนวยความสะดวก การให้ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความมั่นใจและสร้างความประทับใจแก่

นักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวต่อไป 3) ควรปรับปรุงเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้สามารถประสานความร่วมมือได้กับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน 4) ควรประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ให้ประชาสัมพันธ์และแนะนำความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น 5) หน่วยงานภาครัฐควรประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และควรเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับท้องถิ่นใกล้เคียงเพื่อสร้างความหลากหลายในด้านการท่องเที่ยวเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น 6) ควรบูรณาการกับทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและขยะมูลฝอย สร้างการรับรู้และจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อลดปัญหาความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยล้นเมืองท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะอาดและยั่งยืนต่อไป และ 7) ควรประสานทุกภาคส่วนในการทำงาน และการขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ให้งบประมาณลงสู่พื้นที่ตรงกับเป้าหมายและความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

6. อภิปรายผล

6.1 ผลการศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

จากการศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นในการอภิปรายผลที่สอดคล้องกับนโยบายสาธารณะในมิติต่างๆ ของรัฐบาล ทั้งด้านเป้าหมายของรัฐที่พึงปรารถนา การตัดสินใจของรัฐบาล การให้อำนาจอย่างเป็นทางการ กระบวนการ แผนงาน ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ อารังชญวงศ์ (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลนโยบาย คือ กระบวนการวัดระดับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายหรือโครงการ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ การประเมินผลจะครอบคลุมตั้งแต่การประเมินสิ่งแวดล้อมของนโยบาย การประเมินปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ การประเมินกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลผลิตนโยบาย การประเมินผลลัพธ์นโยบาย และการประเมินผลกระทบนโยบาย สิ่งที่ได้รับจากการประเมินผลนโยบายจะช่วยให้ผู้ตัดสินใจนโยบายใช้ผลที่ได้รับจากการประเมินเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงนโยบายใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญที่ไม่สอดคล้องเสียใหม่ หรืออาจใช้เป็นข้อมูลในการยกเลิกในกรณี que เห็นว่า ไม่คุ้มค่าต่อประชาชน นอกจากนี้ การประเมินผลนโยบายยังเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ตัดสินใจนโยบายในการกระจายทรัพยากรและความมั่งคั่งแก่ประชาชนส่วนใหญ่อย่างเป็นธรรม เพราะการประเมินผลจะทำให้ทราบว่า ใครได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ และนโยบายใดก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2554) กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับตัวแบบ CIPP สำหรับใช้ในการประเมินผลนโยบายไว้ว่า องค์ประกอบสำคัญในการประเมินผลนโยบาย ได้แก่ 1) การประเมินด้านบริบท เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานของโครงการ อันได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งจำแนกเป็นบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ทรัพยากร ทัศนคติ ความสามารถทางการบริหารงาน เป็นต้น 3) การประเมินกระบวนการ เป็นการศึกษาการดำเนินการตามยุทธวิธีหรือแผนงานนั้นว่าเป็นไปตามขั้นตอนที่ได้ถูกกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร อีกทั้งยังเป็นการศึกษาค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อนหรือจุดแข็งของกระบวนการบริหารจัดการโครงการ โดยพิจารณาจุดเน้นที่ว่า กระบวนการของโครงการจะทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด 4) การประเมินผลผลิต เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ที่ได้ถูกกำหนดไว้กับผลผลิตที่ได้ออกมา จากนั้นจึงนำเกณฑ์การวัดผลที่ได้กำหนดไว้ไปใช้ตัดสิน จึงสามารถสรุปได้ว่า การนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุงไปปฏิบัติ มีจุดแข็งคือ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และบรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองในแง่ของการสนับสนุนให้การ

ท่องเที่ยววนั้นเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน และจุดอ่อนของการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุงไปปฏิบัติ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่นำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองไปปฏิบัติ ได้แก่ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐขอให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันเอง เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจะเริ่มเข้าไปให้การสนับสนุน จากเหตุนี้ทำให้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุงไม่กระจายทั่วถึงทุกชุมชน

6.2 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง กล่าวได้ว่า การศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง พบว่า ยังประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน อาทิ ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งควรมีการพัฒนาบุคลากรทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความรู้ความเข้าใจและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ปัญหาด้านความร่วมมือ ซึ่งควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการวางแผนการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัญหาด้านงบประมาณ ซึ่งภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อการจัดสรรการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งควรสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในพื้นที่รวมถึงนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยกันรักษา อนุรักษ์ และหวงแหนธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและการแสวงหาแนวทางแก้ไขของ Wildavsky (1976) ที่กล่าวว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่ผ่านมามากไม่ได้รับการแก้ไข ดังนั้น บทบาทของกวีวิเคราะห์นโยบายจึงอยู่ที่การกำหนดที่ตั้งของปัญหา โดยที่ผู้ที่เกี่ยวข้องเองได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ในแง่นี้กวีวิเคราะห์นโยบายสามารถให้คำจำกัดความหรือคำนิยามของปัญหาใหม่ในทางที่จะทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขในทางที่ดีขึ้นมีความเป็นไปได้มากขึ้น กรณีดังกล่าวการแก้ไขปัญหาก็มักจะจะเป็นไปตามที่คาดหวังได้ กระบวนการครั้งนี้ Wildavsky ได้ตั้งข้อสังเกตว่า นักวิเคราะห์นโยบายควรมีความผูกพันในการดำเนินการ ซึ่งความผูกพันดังกล่าวของนักวิเคราะห์นโยบายควรเป็นความผูกพันในเรื่องของการคิดเกี่ยวกับปัญหาและการแสวงหาทางแก้ไข กวีวิเคราะห์นโยบายจึงเป็นเรื่องของการให้ความสนใจ ทั้งการวางแผนและการเมือง และรูปแบบของการวิเคราะห์มักเป็นเรื่องของการใช้ความรู้ความสามารถ

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะมีผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน มีผู้ได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐอย่างกว้างขวาง ระบบและขั้นตอนของการดำเนินนโยบายมีความสำคัญต่อความสำเร็จ การพัฒนานโยบาย และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงมีบทบาทในการระงับนโยบายของรัฐด้วย เพราะในบางพื้นที่ที่แตกต่างกัน การดำเนินนโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่ จะทำให้นโยบายให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายที่ดี โดยการกำหนดนโยบายที่ดีต้องดูบริบทในหลายมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น และอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ ภาคการเมือง ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีผลกระทบโดยตรงต่อการประกาศใช้นโยบายของภาครัฐ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรมีนโยบายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา บูรณาการทำงานร่วมกับกรมพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกันสร้างความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อร่วมบูรณาการในการทำงานสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างจริงจังให้ประชาชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

7.1.2 ควรมีนโยบายสนับสนุนให้ภาคประชาชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในทุกกระบวนการ โดยมีการให้ความรู้กับภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง เพื่อตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง รวมทั้งควรมีงบประมาณในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

7.1.3 ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด และให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งการบำรุงรักษา การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการให้ถึงสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

7.2.1 ภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชน กลุ่ม OTOP กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและให้การสนับสนุนด้านความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ เพื่อให้ประชาชนได้มีรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

7.2.2 ภาครัฐควรจัดให้ประชาชนได้รับการอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ในการบริการนักท่องเที่ยว การสร้างความประทับใจ และการดูแลชุมชนให้เป็นต้นแบบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

7.2.3 ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้รู้สึกรักและหวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวของตน เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นโดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนบริหารจัดการในทุกกระบวนการของการดำเนินงาน

7.2.4 ภาครัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องให้ความรู้ความเข้าใจด้านความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุงให้มากยิ่งขึ้นและต้องมีความต่อเนื่อง

7.2.5 ภาครัฐควรจัดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควบคุมและรักษาสิ่งแวดล้อมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบในการจัดการกลยุทธ์ด้านการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองไปใช้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์การจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองมีองค์ประกอบของกลยุทธ์ที่สำคัญในอีกหลากหลายด้าน ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาอัตลักษณ์ด้านการนำส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

7.3.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งศึกษาเจาะลึกเฉพาะกรณีในเรื่องของการพัฒนาโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อนำไปสู่การสร้างการท่องเที่ยวชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

7.3.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ซึ่งสามารถเป็นแนวทางการประเมินนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อการพัฒนาอาชีพและรายได้ในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ต่อไปได้

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *สถานการณ์การท่องเที่ยวปี 2561 และแนวโน้มปี 2562*. สืบค้นจาก: https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11273

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – กันยายน 2562*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมการท่องเที่ยว. (2562). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: พีดีบีลิว ปรีนติ้ง.

กรมการปกครอง. (2561). *ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง เรื่องจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรแยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561*. สืบค้นจาก http://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_61.pdf 2561

ชัตตตรีย์ รัชเสวีศักดิ์. (2558). การประเมินผลนโยบายรับจำนำมันสำปะหลัง : ศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารราชพฤกษ์*, 13(2), 33-40.

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2552). *การบริหารจัดการงานท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2551). ทิศทางและแนวโน้มของรัฐประศาสนศาสตร์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์หน่วยที่ 15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิพาวิดี เมฆสุวรรณค์. (2543). *การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- ประไพ ศิวะลีราวิลาศ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/13398>
- เปรมณัช โกชนสมบูรณ์. (2561). การประเมินผลนโยบาย/แผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่ : แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2548 – 2558. *วารสารวิจัยบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 4(2), 1-14.
- ภูมิศักดิ์ ราศรี. (2554). *แบบจำลองการประเมินผลโครงการกรณีแบบจำลอง CIPP Model*. สืบค้นจาก <http://www.kroobannok.com>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2553). *การประเมินนโยบาย แผนงาน และโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มันทนา วุ่นหนู. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนราธิวาส* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล. (2560). *การพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. (2554). *การวางแผนและประเมินผลโครงการแบบมุ่งเน้นผลงานในภาครัฐ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. (2557). *แผนยุทธศาสตร์ 4 ปี (Strategic Plan) พ.ศ. 2556-2559 (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบัติ อารงธัญวงศ์. (2546). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษีกรมสรรพสามิต. (2555). *การถ่ายทอดองค์ความรู้ เรื่องการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของรัฐ (Value for Money-VFM)*. สืบค้นจาก <http://www3.excise.go.th/ebook/dep3/pdf/KM55.pdf>

ภาษาอังกฤษ

- Hood, C. (1991). A public management for all seasons. *Public Administration*, 69, 3 - 19.
- Cronbach, L.J. (1972). *Essential of Psychological Testing* (3rd ed). New York, USA: Harper and Row.
- Thomas, R. D. (2005). *Understanding Public Policy*. New Jersey, USA: Pearson Education.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Stufflebeam, D. L. (1971). *Educational Evaluation and Decision Making* Itasca. Illinois: Peacock.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York, USA: Harper and Row Publications.
- Wildavsky, A. (1976). *Speaking Truth to Powers: The Art and Craft to Policy Analysis*. California, USA: Little Brown.